

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

UPA2023/7

22.11.24.

Peter Olsen

Forslag til finanslov for 2025.

(Naalakkersuisoq for Finanser og skatter)

Ordførerindlæg ved 3. behandling:

På baggrund af manglende fokus på sundhedsvæsenet, har sundhedsvæsenet haft særdeles dårlige kår, hvilket tre partier, nemlig Inuit Ataqatigiit, Siumut, Naleraq og Atassut samt den daværende løsgænger sikret en særlig indsats. Man sikrede at man i en periode på fire år bevilgede 31,6 mio. kr. yderlige om året og vi har så gennem aftalen sikret yderligere bevilling på i alt 13 mio. kr. i en periode på fire år, hvilket vi anser som naturligt. Disse midler skal blandt andet benyttes til kompetenceudvikling samt efteruddannelser. Sundhedsvæsenet er af central betydning i befolkningens tryghed, og det er vigtigt at sundhedspersonalet har en arbejdsplads som de kan udvikle sig i. Der skal vi afhjælpe lægerne her i landet gennem politisk fastsættelse af rammerne. Inuit Ataqatigiit ønsker at benytte lejligheden til at takke vores personale i sundhedsvæsenet.

Vi har afsat yderligere 8,7 mio. kr. for at hjælpe barnløse. Vi kommer til at afsætte 6 mio. kr. til den kommende ældrelov. I de næste fire, vil vi afsætte yderligere 7,5 mio. kr. til dette formål. Vi kommer også til at afsætte yderligere midler til personer med handicap samt til handicaporganisationerne. For at kunne undersøge hvorvidt der er sket brud på menneskerettigheder i forbindelse med spiralsagen, har vi også afsat yderligere midler til formålet. Indenfor sundhedsvæsenet har vi også afsat yderligere bevilling til at forbedre transportmulighederne for sundhedspersonalet mellem Qassarsuk og Igaliku, hvor vi kommer med en bevilling til anskaffelse af en ATV. Her står vi sammen om de opnåede resultater. Fra valg til valg har prioriteringer indenfor sundhedsvæsenet ændrer sig gennem tiden, hjælp til barnløse og tandbøjler nævens som eksempler. Disse er udfordrende, idet man blandt andet ikke kan ansætte personale eller manglet kapacitet til formålene. Vi konstaterer at de politiske beslutninger også har konsekvenser. Heldigvis er Sundhedsråd nedsat som følge af

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

aftalen, og disse vil være uafhængige som vil komme med deres rådgivning. Det er en positiv skridt. Vi skal sammen arbejde for at forbedre vores sundhedsvæsen.

Uddannelse er den vigtigste nøgle til samfundets opretholdelse. Vores ungdom skal føle at de har noget at tilbyde samfundet samt at samfundet har brug for dem. Vi har afsat yderligere midler til kollegiebyggerier samt til flytning af Jern & Metalskolen til Sisimiut samt til en særlig prioriteringsindsats for anlægsopgaverne.

Inuit Ataqatigiit er både stolte og glade for at vi gennem koalitionspartiernes Inuit Ataqatigiit og Siumuts aftale om reform på skatte- og afgiftsområdet vil flytte 367 mio. kr. fra Landskassen til borgernes lommer.

Dette gør vi blandt andet for at handle mod den store ulighed der findes i vores samfund.

Der har igennem mange år ikke været initiativer på dette område, og Inuit Ataqatigiit er glade for, at vi nu har sat initiativer i gang for at mindske uligheden. Inuit Ataqatigiit er glade for, at man fra det nye år tager initiativ til det vi er gået til valg på, nemlig at gøre en indsats for at mindske ulighed mellem rige og fattige og for at gøre en indsats for at forbedre levevilkårene. Vi er meget opmærksomme på, at der er begrænsede midler i vores fælleskasse som går, at vi ikke kan komme med initiativer der gør alle glade, som gør at vi kun kan opnå resultater, hvis vi har mod på at handle. Inuit Ataqatigiit prioriterer folks, lavindkomstgruppens, arbejdernes samt mellemindkomstgruppens levevilkår, det er essensen på vores værdier og prioriteringer. Forhandlinger tager udgangspunkt i gensidig respekt, vi har respekt for dem der har meldt ud at de ikke kunne deltage i aftalen. Lad mig her understrege vores vigtigste ønske: den store forskel på folks indtægter påvirker levevilkårene i samfundet, forskerne har sagt at dette findes i virkelighedens verden og det skal vi alle være dygtigere til. Inuit Ataqatigiit er parate til at indgå i en samtale om det.

For os er det vigtigt at være med til at sikre mere lige barselsvilkår for mænd efter fødsel samt i forbindelse med adoption. Efter de nugældende love har fædre kun ret til orlov i 3 uger, og det anser Inuit Ataqatigiit som ikke at være passende. Vi anser det som vigtigt at man baner vej for at mænd og kvinder får en mere lige mulighed at kunne opdrage deres børn.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Usund livsførelse påvirker børnene i samfundet. Børn skal vi beskytte på alle området. Enhver barn skal have et trygt hjem. Vi har sikret at man nu arbejder for at der skal være krisecentre i alle bosteder, ligesom vi også skal sætte initiativer i værk i at forebygge at børn bliver anbragt uden for deres hjem. Vi skal bruge alle vores kræfter i at samarbejde om børn. Her har vi alle et ansvar, for kun hvis vi kan stå sammen om vores børn, så kan vi sprede vores kræfter i samfundet.

Vi har alle et krav om at have en værdig alderdom. Det kan vi tydelig mærke her i salen. Igennem mange år har man kun haft mindre justeringer på alderspensionsområdet. Heldigvis har vi i denne valgperiode stået sammen om initiativer her i salen. Vi har haft initiativer om grundpensionen og har afskaffet fællesforsørgerkravet. Men flere initiativer udestår stadigvæk. Vi har sat mål for fortsættelse af initiativer af vores pensionsystem gennem en aftale om den kommende pensionsreform. Samtidig skal man indenfor rammerne for obligatorisk pensionsordning tage initiativ til indsatser for grundlæggende ændringer. Disse skal ske i en opmærksomhed om alle forhold og vi ser frem til at samarbejde om dette.

Vi har taget initiativet for at sprede byggeriet ud til kysten. Og gennem byggeri af ungdomsboliger i de mindre bosteder, har vi spredt lyden af hammer ud til hele kysten og i yderdistrikterne og derudover har vi gennem fusion af Illuut A/S og INI A/S også sat mål om at bygge boliger i store byer, hvor der er stor boligmangel; I byerne Qaqortoq, Nuuk, Sisimiut, Aasiaat og Ilulissat. Det er vigtigt at vi sætter initiativer i gang, og for Inuit Ataqatigiit er det vigtigt har helhedsorienterede løsninger i samfundet.

Vi har bevilget 1 mio. kr. til anskaffelse af en traktor til Fåreholderskolen og forsøgsstationen i Upernaviarsuk. Samtidig har udtrykt os et politisk ønske om at reformere selvforsyningsområdet og landbrugsuddannelsen med forbedringer af områderne for øje.

Vi har afsat yderligere bevillinger til initiativer inden for handicapområdet. Sager om personer med handicap er vigtige. Vi skal til stadighed holde fokus på handicapområdet i samfundet. Personer med handicap er en ressource i samfundet som vi kan få mere glæde af. Vi værdsætter organisationernes indsatser og vi mener at disse skal støttes fra politisk hold. Vi skal afsætte midler til døveseminar i 2025 og i 2026.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Erhverv og økonomi hører sammen. Vi kan sikre at erhvervsudvikling også medfører økonomisk vækst. Iværksættere og folk med evner kan stifte deres erhverv. Vi skal fra politisk hold sikre nyskabelser i erhvervsområdet gennem yderligere bevillinger, hvor vi frem til 2027 bevilger 13 mio. kr. og disse midler skal rettes mod bygder og yderdistrikter hvor der ikke er mulighed for at optage realkreditlån.

Alle børn skal have udbytte af undervisningen. Folkeskolen har en central betydning og vigtighed indenfor uddannelserne. Selv om folkeskolen hører under kommunerne, så anser vi det som en pligt at påtage os ansvar og være med til at løfte området. Vi vil frem til 2017 afsætte yderligere 15 mio. kr. til folkeskolen til brug for værktøjer og til specialundervisning.

Vi har vores opmærksomhed om uafhængige der arbejder med menneskerettigheder og som deler oplysninger ud i samfundet. Råder for Menneskerettigheder har en vigtig opgave. Det er vigtigt at vi i samfundet har kendskab om de grundlæggende menneskerettigheder. Derfor skal støtten udvides.

Med hensyn til Arktis og vores frænder er ICC en vigtig organisation. På vegne af os Inuit har de en plads, både i de Forenede Nationer og arbejder i Arktisk Råd's regi. I det næste år vil danskerne overtage formandskabet for Arktisk Råd, og vi ved at danskerne har deres plads på grund af os der lever i Arktis, for de bor ikke i Arktis selv, hvorfor vi skal bruge alle vores kræfter på at støtte vores frænder der. Vi må stå sammen hvis vi skal opnå politiske resultater. Derfor har vi arbejdet for at der sker yderligere bevillinger til ICC.

Et folks historie hænger nøje sammen med deres kulturelle udvikling. Kultur er ikke et isoleret fænomen, ligesom historie og identitet ikke hellere er det – og når man slår dem sammen, så danner disse vores kultur og identitet. Kultur er blandt andet kunst og idræt. Vi vil bevilge midler til filmloven som netop er vedtaget, vi bevilger 2 mio. kr. til Nationalteatret til brug for rejser, til

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

f.eks. leje af kulturbåden, således at man kan komme ud til flest mulige borgere ude på kysten, ligesom vi også bevilger 300.000 kr. til forfatterforeningen til brug for oversættelser.

Idrætten er vores fællesskab, selv om vi er et lille folk er vi dygtige idrætsfolk. Vi er forbilleder for vores børn gennem idrætten. Vi skal nu til at styrke idrætten. Vi skal styrke idrætten indenfor børneidræt, voksenidræt og gennem vores landshold. Vi bevilger 10 mio. kr. om året og i alt 30 mio. kr. i fire år som ikke skal gå til administration, en til udviklingstiltag inden for idrætten. Disse deles i to: 8 mio. kr. til Idrætsforbundet, 2 mio. kr. til ESG (Elite Sport Greenland). Idræt er ikke kun sund for kroppen alene, den er sund for både krop og sjæl. Den forebygger større rygning, indtagelse af euforiserende stoffer og modvirker alkoholisme.

Hvis jeg er alene og ensom, så kan jeg gennem idrætten gå væk fra den og vil få nye venner. Den er sund for både krop og sjæl giver ressourcer og forbedrer arbejdsevne og sundhed.

Idrætten er ikke ren udgift. Idræt er en investering i fremtiden. Den mindsker udgifter på sundheds- og socialområdet. Derfor er vi glade for at vi sammen med Siumut baner vej for yderligere styrkelse af idrætten.

Vi ønsker alle vores idrætsfolk gode resultater fremadrettet. Vi ønsker at benytte lejligheden til at takke vores koalitionspartner Siumut; tak for det gode samarbejde. Mange tak for store og gode resultater. Tak for tillidsfuldt og godt samarbejde.

Jeg ved også at partierne er tilfredse med disse mål, og det er derfor vi søger samarbejde og opnår resultater. Derfor ser vi frem til yderligere samarbejde om idrætten fremadrettet.

Med disse bemærkninger vil jeg meddele at vi stemmer for Finansloven ved denne 3. behandling.

Tak